

Він зауважував: «Карти «Oh» – це зірка з багатьма променями. Вони можуть висвітлювати все навколо і привести до осяяння, сприяти підвищенню рівня самосвідомості. Перші карти «Oh» з'явилися в Німеччині у 1985 р. Елі Раман і Морітц Егетмейер представили їх публіці в Ессені, коли там проходили дні ігор. Зроблено це було в первісному, терапевтично-асоціативному форматі: наосліп витягували карти – одна з картинкою, інша з текстом, і потрібно було прокоментувати, які спонтанні почуття, думки і асоціації виникали при цьому [1].

Через певний час до розробки метафоричних карт приєдналася всесвітньо відомий експерт по роботі зі стресами, травмами і кризовими станами Офра Аялон. Вона дала картам дуже високу оцінку: «У нашій уяві є всі кольори, щоб прикрасити свій світ. Ми – маги! Але ми не дозволяємо собі вірити в те, що диво живе всередині нас. Чари існують в будь-який момент часу. У дитинстві ми це пам'ятаємо, потім забуваємо, а потім ... згадуємо знову. Карти – це ключі, для відкриття дверей усередині нас». Пізніше карти почали видавати в Голландії, Данії, Швеції та Фінляндії. Асоціативні карти почали поширюватися усім світом і нині активно використовуються у тренінговій роботі [2].

Список використаних джерел

1. Метафоричні асоціативні картки та психологічні ігри в роботі практичного психолога : навч.-метод. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад.: Н. А. Харченко, С. О. Лукомська. Умань : Візаві, 2023. 100 с.
2. Шевченко В. Є. Метафоричні асоціативні картки як інструмент у роботі практичного психолога. *Сучасний освітній простір – досвід, пошук, результат*: матеріали І Всеукраїнської науково-практичної інтернет конференції (17-18 серпня 2022 року). Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2022. С. 39-41.

ХВОРОВА Ганна, кан. педагог. н., доцент,
професор кафедри психології, логопедії та інклюзивної освіти,
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД СОЦІАЛЬНОЇ ПОСЛУГИ ПІДТРИМАНОГО ПРОЖИВАННЯ ДОРΟΣЛИХ ЛЮДЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ТА ПСИХІЧНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

В Україні люди з психічними чи інтелектуальними порушеннями, які не можуть самостійно про себе дбати і не мають близьких, зазвичай опиняються в геріатричних пансіонатах, психоневрологічних інтернатах чи психіатричних лікарнях. На шляху євроінтеграції Уряд України зобов'язався до кінця 2024 року затвердити план деінституціоналізації закладів для дорослих з інвалідністю та визначив пріоритетним напрямком роботи розвиток послуг проживання з підтримкою. Це означає, що замість

інтернатної системи для кожної людини, яка потребує підтримки, має бути створена розгалужена система сервісів у громадах, зокрема соціальні послуги проживання з підтримкою.

Послуги проживання з підтримкою можуть надаватися будь-якій повнолітній людині, котра потребує допомоги у самостійному проживанні, опануванні навичок взаємодії з іншими людьми, самообслуговуванні, виконанні щоденних побутових дій, розумінні суспільних норм та правил.

Види послуг проживання з підтримкою: підтримане проживання – ця послуга підійде людині, яка потребує тривалої або пожиттєвої підтримки. Вона надається у будинку чи квартирі. В одному помешканні у супроводі асистентів може проживати не більше восьми отримувачів послуги і умови життя мають бути наближені до домашніх; транзитне підтримане проживання – це послуга для людей, які потребують короткотермінової підтримки, допомоги у розвитку чи відновленні навичок самообслуговування для подальшого повернення до життя в суспільство. Її можна розвивати при психіатричних лікарнях чи інтернатних закладах для людей, які тривалий час проживали ізольовано; учбова соціальна квартира – це послуга для людей, які ніколи не мали досвіду самостійного життя, а проживали з батьками чи близькими родичами; учбова соціальна квартира – можливість відчувати себе самостійною людиною, розвинути навички та впевненість, знайти нових друзів та підготуватися до майбутнього життя без догляду сім'ї, а з підтримкою асистентів чи соціальних працівників (якщо в цьому є потреба).

При отриманні соціальної послуги проживання з підтримкою, мешканцям допомагають асистенти, які пройшли професійну підготовку за комплексною навчальною програмою. Їхня взаємодія з отримувачами послуг побудована на принципах відновлення, дотримання прав людини, поваги до гідності та прийнятті людської різноманітності, реабілітації та абілітації. Асистенти допомагають та підтримують отримувачів у щоденній діяльності, однак вони не є ні вихователями, ні доглядальниками.

Резидент одного з будинків підтриманого проживання розповів, що нарешті навчився користуватись електрочайником. Раніше він жив в інституції, де персонал навчив його остерігатися електроприладів. Такий патерналістичний підхід неприпустимий в послугах проживання з підтримкою. Асистенти вчать резидентів техніці безпеки поведінки з побутовими приладами, однак не кип'ятять воду для чаю замість них. Отримувачі послуги максимально включені в усі процеси — планування власного життя, ведення побуту та прийняття рішень, які стосуються їхнього життя. В усіх будинках/квартирах підтриманого проживання або транзитного/учбового житла мешканці активно планують свій побут (за потреби з підтримкою асистентів): меню на день, список покупок, свій вільний час. У мешканців є можливість усамітнитися та умови для приватності. У кожного свої денні активності (навчання, робота, центри

денної зайнятості, спортзал, відпочинок вдома). Можливість вибору повертає людині почуття гідності.

Близько 15-ти громадських організацій та кілька комунальних закладів в Україні наразі надають послуги проживання з підтримкою для близько 150 людей з психічними, інтелектуальними та комплексними порушеннями. При наданні такої послуги, особливо, при проживанні в тренувальній квартирі, вони потребують педагогічного (андрологічного) супроводу. Підготовка підростаючої людини з інвалідністю до підтриманого проживання має ґрунтуватися на таких цінностях: цінність кожної людської особистості; людська гідність, взаємоповага між членами родини; самозарадність; підтримка здібностей та інтересів; сприяння денної зайнятості, орієнтація на підтримане працевлаштування у майбутньому.

Транзитна/тренувальна квартира призначена для організації навчального проживання людей з інвалідністю, які мають інтелектуальні та психічні порушення для формування соціальних та побутових компетенцій самостійного проживання, оволодіння практичними навичками, такими як самообслуговування; утримання помешкання; догляду за одягом та взуттям; фінансова грамотність; організація харчування; соціальна взаємодія; організація дозвільної діяльності, які необхідні для самостійного життя, виходячи з індивідуальних можливостей резидентів. Базовий принцип, на якому заснована діяльність транзитної квартири: допомоги стільки, скільки необхідно, самостійність стільки, скільки можливо, орієнтація не на наявний рівень самостійності учасника, скільки на максимально можливий для нього рівень. Проведення занять здійснюється виходячи з їх індивідуальних можливостей резидентів.

Людям з інтелектуальними та психічними порушеннями теоретичного методу навчання недостатньо. Для формування в них адаптивних навичок обов'язково треба використовувати стратегії, найбільш наближені до реального життя:

- візуалізація: тематичні зображення, плани на день, списки продуктів, нагадування, алгоритми дій тощо – це приклади візуальної підтримки, які допомагають підтримати самостійність. Так людина вчиться планування та контролю своєї діяльності;
- метод рольового моделювання: насамперед застосовується для навчання складним багатокомпонентним навичкам. Основне завдання методу – визначити частинки комплексної задачі, проаналізувати їх виконання та очікувані результати та потім поєднати ці результати в цілісну багатокомпонентну навичку;
- метод покрокового навчання: використовується не так у формуванні побутових навичок, як у сфері соціалізації та комунікації, безпечної поведінки в соціумі. За суттю, це рольова гра: похід в магазин, здійснення покупок, спілкування з консультантом в магазині, проходження співбесіди тощо;

• екскурсії: проводяться з метою закріплення знань і вмінь у реальних життєвих ситуаціях. Вони мають діловий, практичний характер. Люди з інвалідністю не лише спостерігають за роботою державних і приватних установ, що надають послуги населенню, вони вступають у контакти з працівниками організації. Такі екскурсії формують на майбутнє навички спілкування у різних ситуаціях.

Процес формування навичок самообслуговування у дорослих людей з інтелектуальними та психічними порушеннями є логічним продовженням педагогічної роботи, що проводиться з ними в дитячому та підлітковому віці.

Незважаючи на те, що прийом їжі, дії з одягом, гігієнічні процедури відбуваються кожен день, з самого раннього віку, через різні причини молодь з інтелектуальними та психічними порушеннями до 18 років не повністю реалізують потенціал своїх можливостей. Вони залишаються недостатньо самостійні у виконанні тих чи інших дій із самообслуговування, виконують їх неякісно або, зіткнувшись з якоюсь труднощами, відмовляються від самостійних спроб та чекають на допомогу оточуючих. Зміст навчання самообслуговування в тренувальній квартирі є: приймання їжі, організація гардеробу, користування туалетом, особиста гігієна.

Отже, доступність, сталість та масштабування послуги підтриманого проживання, як альтернативи інституційного догляду потребує системного педагогічного супроводу, для якого потрібні підготовлені кадри, а також менторська та супервізійна підтримка.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про соціальні послуги». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
2. Державний стандарт соціальної послуги підтриманого проживання осіб похилого віку та осіб з інвалідністю. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0806-17#Text>

ШВЕЦЬ Владислава,
кандидат психологічних наук,
здобувач вищої освіти ступеня доктора наук,
керівник Центру ветеранського розвитку факультету
соціальної та психологічної освіти
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини, м. Умань

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНОГО КУПЮВАННЯ ЕМОЦІЙНИХ РОЗЛАДІВ У МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ З ЧИСЛА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Державні стандарти надання соціальної послуги формують 24 напрямки діяльності, яка надається відповідно до запиту та можливостей громади [1].